

Jääkäriluutnantti Oskar Peltokangas – Vapaussodan vaasalaissankari

Tunnetuin vaasalaisjääkäreistä on varmaan **Oskar Peltokangas**, jonka jääkärikuvaan sisältyy niin paljon sankariaineksia, että hänestä jo Vapaussodan aikana tuli kuuluisuus ja Vaasan seudun kansallissankari.

Peltokangas syntyi 2.1.1893 Vaasassa. Työläisperheen vanhin poika kävi ruotsinkielisen kansakoulun ja meni töihin Vasabladetin kirjapainoon. Kirjapainon johtaja toimi jääkärivärvärinä. Häneltä Peltokangas kuuli, että sotilaskoulutukseen voi lähteä myös aivan tavallinen vain kansakoulun käynyt mies. Lähtö koulutukseen tapahtui, kuten jääkäreillä yleensäkin, perheeltä salaa. Matkan kohteeksi ei nyt ilmoitettu Amerikkaa vaan jääkarhujen metsästyks Huippuvuorilla.

Peltokangas liittyi Jääkäripataljoona 27:n 1. konekiväärikomppaniaan 13. joulukuuta 1915. Hän otti osaa taisteluihin Saksan itärintamalla Misse-joella ja Riianlahdella, mistä hänet siirrettiin 20. joulukuuta 1916 pataljoonan täydennysjoukkoon ja komennettiin Saksan Meriesikunnan räjäytyskursseille Berliiniin ja Kieliin.

Huhtikuussa 1917 Peltokangas lähetettiin erikoistehtäviin Ruotsiin ja Suomeen. Tällä matkalla hän tuli pidätetyksi Suomen ja Ruotsin rajalla. Ruotsinviranomaiset pitivät häntä Luulajassa, josta hän vapautui joulukuussa 1917. Hän sai ohjeet matkustaa Suomeen, missä hänen piti kouluttaa suojeluskuntajoukkoja. Tulo Suomeen toteutui 9. joulukuuta 1917 moottoriveneellä Uumajasta Vaasaan. Vaasasta Peltokangas matkusti Maalahteen, jossa hän koulutti paikallisia suojeluskuntajoukkoja ja siirtyi sen jälkeen Sundomiin. Hän koulutti myös Kristiinankaupungin joukkoja viikon ajan.

Vapaussodassa Peltokangas sai ylipäällikkö Mannerheimin määräyksenä komentoonsa Sulvan, Sundomin, Maalahden ja Bergön suojeluskuntajoukot (ns. Sundomin kolonnan), joita hän johti 28. tammikuuta 1918 Vaasan valtauksessa. Hän riisui jouk-

koineen aseista rautatien pohjoispuolelle majoittuneet venäläiset sotilaat, edelleen Vaskiluodon kasarmien sotilaat ja oli mukana myös keskustan pääkasarmien saarrossa. Vaasasta Peltokangas johti joukkonsa Ouluun, missä hän osallistui muun muassa Oulun aseman seudun valtaukseseen. Oulun jälkeen Peltokankaan joukot osallistuivat vielä Kemian ja Tornion valtauksiin.

Onni Kokko 13-vuotias "adjutantti"

Oulun taisteluihin osallistui myös 13-vuotias helsinkiläispoika **Onni Kokko**, joka osoitti taisteluissa suurta urhoollisuutta. Peltokangas halusi suojella nuorta intomielistä poikaa ja otti hänet "adjutantiksi". Heistä tuli erottamaton taistelupari. Pohjoisen retki kesti kaksi viikkoa ja Vaasaan Peltokankaan komppania palasi 13. helmikuuta.

Vaasasta Peltokangas komennettiin komppanioineen Vilppulaan Hämeen rintamalle. Komppaniasta tuli Hämeen ryhmän 9. komppania, joka kuului 22. maaliskuuta 1918 alkaen Mannisen pataljoonaan. Komppania osallistui taisteluihin Mannisessa, Hyytiälässä ja Korkeakoskella. Korkeakoskelta komppania siirrettiin Vehmaisiin, missä Peltokangas vastaanotti Mannisen pataljoonan komentajan tehtävät. Pataljoonan komentajana Peltokangas osallistui taisteluihin Vehmaisten lisäksi Messukylässä. Peltokangas haavoittui Messukylän kirkolla aivan kirkkomuurin vieressä illalla 25. maaliskuuta 1918. Samalla haavoittui hänen uskollinen adjutanttinsa Onni Kokko. Peltokangas kuoli seuraavana yönä 26.3.1918 sairaskuljetuksessa. Onni Kokko selvisi halvaantuneena sotasairaalaan Vaasaan, missä hän kuoli 22.4.1918 vain 14-vuotiaana.

Oskar Peltokankaan hautajaisista tuli valtava yleisötapahtuma Vaasassa, sillä hän oli erityisesti ruotsinkielisellä Pohjanmaalla Vapaussodan juhlituimpia sankareita. Myös Onni

Peltokankaan "adjutantti" Onni Kokko sai 2. luokan Vapaudenmitalin.

Kokosta tuli legenda. Hän ehti saada ennen kuolemaansa kenraali Mannerheimin myöntämän vapaudenmitalin. Onni Kokko haudattiin Oskar Peltokankaan tavoin Vaasan 1918 sankarihautaan.

Vaasan kaupunki on kunnioittanut Oskar Peltokankaan muistoa nimeämällä Viikingan kaupunginosassa kadun hänen mukaansa. Peltokankaan tien rinnakkainen katu on nimeltään Onni Kokontie. Kun Pohjanmaan museoon valmistui lisärakennus 1930, museon johtaja Karl Hedman suunnitteli uuden ja vanhan osan liittymäkohtaan Vapaussodan muistohallin. Hallissa on korkeiden mahaonkipylväiden päässä 10 Hedmanin valitseman Vapaussodan sankarin pronssiin valetut rintakuvat. Rintakuvien joukossa ovat itseoikeutetusti C.G. Mannerheim ja P.E. Svinhufvud. Hedmanin Oskar Peltokangasta kohtaan osoittamasta arvostuksesta kertoo se, että Peltokankaan kuva on yksi näistä kymmenestä kuvasta.

Österbottens Försvargille – Pohjanmaan Maanpuolustusilta rf on kunnioittanut Peltokankaan muistoa teettämällä muistolaatan hänen kotitalonsa seinään Palosaarella.

TEKSTI: **Ilkka Virtanen**